

Berlijn wonen en werken.

- Een plaats gewijd aan faciliteiten en voorzieningen voor kunstenaars om te werken, te studeren en hun werk te ontwikkelen, dat ontsloten kan worden voor het algemene publiek.
- Studio's zouden moeten functioneren als gemeenschappen. Terwijl deze niet uitgaan van exclusieve situaties, doen er zich soms situaties voor waarin het duidelijk is dat deze niet voor iedereen bestemd zijn. Volgens mij is dit een belangrijk idee om in het achterhoofd te houden, omdat ze het belang aankaart van een dialoog tussen mensen die een ruimte delen.
- Ik stel me een plaats voor die conceptueel gegrond is in de notie van performance als een temporeel ontwerp van ruimte en ervaring (setting). Geen plaats waar dans of choreografie begrepen wordt als enkel afhankelijk van lichamen die de ruimte nodig hebben om er zich doorheen te kunnen bewegen.
- Ik wil een dergelijk 'huis' niet, en naar mijn mening is de aard van de belangen die een leidinggevende groep voorstaan, erg dubieus. Mijn voorkeur gaat uit naar een neutrale leidinggevende groep zonder lokale verankering. Het is belangrijk dat de leidinggevende groep niet uit reeds bestaande structuren worden opgevestigd.
- Volgens mij moeten dans en theater benaderd worden als visuele kunst en geluidskunst, en moet ook hun ontwikkelingsproces aldus bekeken en benut worden.
- Ook een ruimte voor de ontwikkeling en presentatie van visuele kunst zou een enorme troef zijn. Het zou zeer inspirerend kunnen zijn om ook visueel gestimuleerd te worden, en dans op die wijze aan te sporen zich niet zo uitsluitend op zichzelf te verlaten.
- Ik zou graag een ruimte ter beschikking krijgen waar ik de tijd heb om meer dan één stuk te ontwikkelen.
- Zolang het management van de structuur maar onafhankelijk blijft van de universiteit.
- Why not.

In het algemeen wijzen de bevindingen erop dat de meerderheid een dergelijke plaats in Berlijn zou appreciëren en dat, ondanks het feit dat er nog enige onduidelijkheid is over hoe dit precies zou gerealiseerd kunnen worden op praktisch gebied en in termen van management, de consensus over het vestigen van zo'n gebouw evident is. Eens dit verwelkomend startsein is gegeven, moeten we in een volgende stap enkele andere zaken die uit deze consultatie naar voor komen in consideratie nemen, en overdenken hoe ze het best geadresseerd kunnen worden.

Stap opzij 2, 3, 4

Recent hebben spelers van de *National Basketball Association* (NBA) hun beklag gedaan over de nieuwe synthetische basketballen die verondersteld werden consistentere te zijn en het stuitvermogen te doen toenemen. In realiteit deden ze dit minder. Meer nog, ze veroorzaakten snijwonden in de vingers van de spelers. Door omstandigheden hadden deze niet de kans gekregen om de ballen uit te testen voor het nieuwe seizoen van start ging. Bijgevolg werden de basket-

ballen teruggestuurd naar de fabrikant voor verdere testen. De commissaris van de NBA geeft toe het te betreuren dat hij de spelers niet op voorhand had kunnen consulteren. Hoe dan ook, het spel wordt gespeeld. 'Als spelers zullen we ons aanpassen. Het is niet dat ons spel niet meer zo veel pit heeft, dat we minder scoren of dat we tekortschieten in spannende finishes. Het spel is in die zin niet gewijzigd. Maar het is wel iets dat meteen op onze werkomgeving inspeelt en haar beïnvloedt.'

In contrast hiermee werpt het elegante en visueel overdonderende Laban Centre in Londen, dat ontworpen werd door de visionaire Zwitserse architecten Herzog & De Meuron, de vraag op naar de aard van het ondernomen consultatieproces. De esthetiek van het ontwerp lijkt noties van functionaliteit ver te overtroeven door het overvloedig gebruik van transparantie en homogene keuzes. Alle haast identieke studio-ontwerpen hebben tot de constructie van hermetische ruimtes geleid waarin de danser voortdurend geobserveerd en gevolgd kan worden. Hermetische, stofvrije zones om cleane en ongeïnfecteerde lichamen voort te brengen; airconditioning als de enige manier om de kamertemperatuur te regelen. Een verduisterd voortoneel in een gewelfd theater in het hart van het gebouw, verborgen als een kostbaar juweel. Plus een hele vreemde situatie in een van de studio's, waar een deel van de vloer uit beton bestaat en aldus voor menige harde landing kan zorgen.

In vergelijking hiermee gaan de nieuwe studio's van Siobhan Davies in Londen, ontworpen door Sarah Wigglesworth, terug op de vruchtbare relatie tussen architect en cliënt (in dit geval de choreograaf voor wie het gebouw bedoeld was), wat uitmondde in een uiterst gedetailleerde en uitzonderlijk responsieve omgeving, en dit zowel voor de artistieke als zakelijke besognes die een professioneel dansgezelschap kent. Ramen die geopend kunnen worden, spiegels noch balletbarre zoals door de choreograaf gevraagd werd en *sprung floors*, zelfs in de kantoren. Een variëteit aan textuurrijke oppervlakken doorheen het gebouw, om de zintuigen aan te wakkeren en om de diversiteit aan activiteiten en attitudes die er zich situeren in de verf te zetten. Ontworpen om creativiteit te stimuleren door haar functionaliteit en niet door er gewoonweg goed uit te zien. De hoofdstudio, onder een rijzig dakgebinte van asymmetrische gewelven, brengt een onmiddellijk gevoel van openheid teweeg en leidt de blik naar de vloerruimte, die groot genoeg is om de ruimte ook voor publieke performances dienst te laten doen. De relatie en het proces van wederzijdse consultatie tussen de cliënt en de architect, heeft significante vruchten afgeworpen voor het uiteindelijke ontwerp.

Natuurlijk zou je de specificiteit van deze ruimtes tot op zekere hoogte kunnen bevragen, maar interessant genoeg wijzen de bevindingen van het *coming soon* rapport erop dat